

N AGRADE I PRIZNANJA HRVATSKOG ETNOLOŠKOG DRUŠTVA U 2018. GODINI

Godišnja nagrada “Milovan Gavazzi” u kategoriji znanstveni i nastavni rad dodijeljena je dr. sc. Tihani Rubić za knjigu *Nezaposleni u gradu: antropologija rada i neformalne ekonomije* (Zagreb: Hrvatsko etnološko društvo, 2017.)

Autorska knjiga Tihane Rubić *Nezaposleni u gradu: antropologija rada i neformalne ekonomije* prva je etnološka i kulturnoantropološka studija rada, nezaposlenosti i neformalne ekonomije u gradu Zagrebu, odnosno u Hrvatskoj. Oslanjajući se na klasičnu kvalitativnu etnografsku metodologiju, knjiga nudi specifičan doprinos razumijevanju fenomena koji su u okviru domaćih društvenih disciplina najčešće tematizirani uporabom kvantitativnih metodologija. Specifičan doprinos metodologije i novina rezultata istraživanja ogledaju se i u činjenici da se autorica fokusira na perspektive, iskustva i strategije samih aktera istraživanja, tj. dugotrajno nezaposlenih stanovnika jednoga perifernog i marginaliziranog zagrebačkog naselja. Prezentirajući konkretne ljudske sudbine, odabire i “strategije preživljavanja” nezaposlenih osoba u kontekstu, s jedne strane, makroekonomske tranzicije sa socijalističke na kapitalističku privredu i društvenih (medijskih) diskursa o radu i nezaposlenosti te, s druge, mikropovijesne (osobne) perspektive dugotrajne nezaposlenosti i “strategija preživljavanja” pojedinaca, autorica donosi uvjerljive i ponekad neočekivane uvide u svakodnevicu, mišljenja i aktivnosti nezaposlenih osoba. Kroz perspektivu aktera istraživanja poimanje nezaposlenosti izmješta se iz uobičajenih predodžbi o nezaposlenima kao prešućenim žrtvama tranzicije otvarajući nove mogućnosti interpretacije: nezaposlenosti kao odabira i dijela sive ekonomije, nezaposlenosti kao “emancipacijskog potencijala” u kontinuitetu s praksama socijalističke privrede, nezaposlenih kao aktivnih sudionika potrošačkoga društva itd. Takvim interpretacijama knjiga nudi alternativna i povijesno-društveno kontekstualizirana razumijevanja rada i nezaposlenosti, onkraj onih što nastaju kvantitativnim analizama statističkih podataka i informiraju medijske prezentacije. Knjiga, dakle, nudi i specifičnost uvida koja proizlazi iz etnografske deskripcije i složenu, višeslojnu analizu istraživanih fenomena.

Knjiga nesumnjivo predstavlja prvi cjeloviti i originalan doprinos antropologiji rada i nezaposlenosti u Hrvatskoj. Ne samo zbog tematiziranja jedne iznimno druš-

tveno relevantne teme već i zbog toga što dovodi u pitanje uvriježene predodžbe o njoj iznoseći ih na način prihvatljiv i široj publici, knjiga je zanimljiva i unutar i izvan užega antropološkog kruga te je u nepunu godinu dana od objavljivanja potaknula javna predstavljanja i znanstvene rasprave u domovini i u inozemstvu, a uključena je i u sveučilišnu nastavu. (iz teksta obrazloženja dr. sc. Jasne Čapo)

Godišnja nagrada “Milovan Gavazzi” u kategoriji znanstveni i nastavni rad dodijeljena je dr. sc. Jelene Ivanišević za knjigu *Od kuharice do književnosti: ogledi o kulinarskoj prozi* (Zagreb: Institut za etnologiju i folkloristiku, 2017.)

Knjiga *Od kuharice do književnosti: ogledi o kulinarskoj prozi* Jelene Ivanišević fokusirana je na već neko vrijeme dominantan književno-publicistički fenomen: gastronomske i kulinarske tekstove koji u formi različitih žanrova kontinuirano privlače pozornost najšire publike. Knjiga predstavlja iznimno važan doprinos umanjivanju jaza između evidentno bujajuće gastronomske književnosti s jedne strane, a s druge nedostatka njezine ozbiljne znanstvene analize koja, osim usredotočenosti na razvoj narativa o hrani, u obzir uzima i društveni, kulturni i politički kontekst vremena u kojemu se oni javljaju. Vrijednost knjige je i u tome što daje uvid i osvrt na ključne značajke dosadašnjih pristupa temi prehrane koji su se razvijali u okviru niza različitih znanstvenih disciplina i polja (filozofija, povijest, sociologija, etnologija, medicinska i ekonomska istraživanja itd.), ali i što upućuje na važnost interdisciplinarnog i multidisciplinarnog promišljanja odnosa hrane i ljudi kakav se razvija u okviru *prehrambenih studija*.

Autorica kuharicama pristupa kao “dokumentima povijesti” čiji se analitički potencijal ne ostvaruje isključivo na razini njihove primarne funkcije (uputa ili savjet o pripremi jela) već i u tome što služe kao svjedočanstvo vrijednosnog sustava trenutka u kojemu su nastale (npr. ideal žene domaćice, težnja za civiliziranošću i kanonizacijom regionalne kuhinje). Kritički osvrt na gastronomske narative nastavlja baveći se i “hibridima”, prijelaznim oblicima koji se udaljavaju od žanra kuharice i približavaju gastronomskoj literaturi, u čijoj analizi osobitu pozornost posvećuje elementu nostalgije kao temeljnoj diskurzivnoj strategiji, ali i iščitavanju kritike društva i kulture u kojoj ti tekstovi nastaju. Posredstvom odabranih primjera gastronomske književnosti, pozornost također usmjerava i na odnos hrane i sjećanja, na pitanje hrane kao jedne od univerzalnih metafora kulture, na problem mediteranske kuhinje i slično.

Knjiga je na inovativan način ukazala na postojanje “novog” književnog žanra (kulinarska proza), a izborom konkretnih primjera te načinom njihova podvrgavanja znanstvenoj analizi i interpretaciji uvelike doprinijela ne samo istraživanju kulture prehrane nego i suvremene književnosti. (iz teksta obrazloženja dr. sc. Melanije Belaj i dr. sc. Ana-Marije Vukušić)

Godišnja nagrada “Milovan Gavazzi” u kategoriji znanstveni i nastavni rad dodijeljena je dr. sc. Tanji Kocković Zaborski i dr. sc. Tihani Rubić za projekt “Pazi što jedeš Laboratorij”

“Pazi što jedeš Laboratorij” (PSJ LAB), edukativni i istraživački projekt, nastao je kao kombinacija stručnih predavanja i terenske nastave za studente etnologije i kulturne antropologije. Svojevrsan je nasljednik manifestacije “Pazi što jedeš” (2011. – 2017.). Stalni suradnici Laboratorija su: voditeljica projekta dr. sc. Tanja Kocković Zaborski, viša kustosica Etnografskog muzeja Istre/Museo Etnografico dell’Istria, voditeljica/mentorica studenata dr. sc. Tihana Rubić, docentica na Odsjeku za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu te voditelj videoedukacije Matija Kralj, videoumjetnik i dokumentarist. PSJ LAB 2017. i 2018. godine održan je sa središtem u Centru za nematerijalnu kulturu Istre (CENKI) Etnografskog muzeja Istre/Museo Etnografico dell’Istria, a organiziran je uz pomoć Odsjeka za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Istarske županije – Odjela za kulturu i Općine Pićan.

Prvi PSJ LAB održan je u svibnju 2017. godine na temu “znanje i okusi”, odnosno prenošenje znanja i očuvanje okusa. Sudjelovale su studentice etnologije i kulturne antropologije Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu Maja Drobac, Martina Petrović, Lea Šprajc i Klara Zečević Bogojević. U istraživačkom dijelu snimljen je kratki dokumentarni film pod nazivom *Ravioli/Rafioli*. Drugi PSJ LAB održan je u travnju 2018. godine na temu “agroturizmi”, odnosno utjecaji turizma na tradicijsku prehranu Istre. Sudjelovali su studenti etnologije i kulturne antropologije Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu Maja Flajsig, Ivor Glavaš, Magdalena Janžić, Ana Rajić, Sara Simić i Tara Šverko. Uz stalne suradnike, kao gostujuća predavačica na drugom PSJ LAB-u sudjelovala je dr. sc. Jelena Ivanišević iz Instituta za etnologiju i folkloristiku u Zagrebu. U terenskom dijelu Laboratorija nastao je kratki dokumentarni pod naslovom *Kraj u pjatu*. Održavanje trećeg PSJ LAB-a planira se za travanj 2019. godine na temu “kultura pijenja u Istri”, a studenti će bilježiti razvoj malih *craft* pivovara na području Istre. Uz studente etnologije i kulturne antropologije Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, sudjelovat će i studenti etnologije i antropologije Sveučilišta u Zadru. Ovaj mali projekt će uz suradnju sa sveučilištima u Zagrebu i Zadru te uz potporu lokalne zajednice i dalje raditi na dokumentiranju i prezentiranju nematerijalne kulture, odnosno tradicijske prehrane Istre. (iz teksta obrazložena dr. sc. Tanje Kocković Zaborski i dr. sc. Tihane Rubić)

Godišnja nagrada “Milovan Gavazzi” u kategoriji studentski rad dodijeljena je Maji Drobac, Martini Petrović, Lei Šprajc i Klari Zečević Bogojević za rezultate postignute u okviru projekta “Pazi što jedeš Laboratorij”

U okviru projekta “Pazi što jedeš Laboratorij” (PSJ LAB) 2017. godine studentice etnologije i kulturne antropologije Maja Drobac, Martina Petrović, Lea Šprajc i Klara Zečević Bogojević istaknule su se angažmanom, temeljitošću, interesom, predanošću radu te rezultatima.

PSJ LAB je edukativno-istraživački program pokrenut 2017. godine s ciljem razvijanja temeljnih istraživanja te dokumentiranja znanja, vještina i prakse pripreme tradicijskih jela u suvremenom kontekstu. S jedne strane, studentima se programom omogućava stjecanje teorijskih i praktičnih znanja i kompetencija o kulturi prehrane, kao i o tehničkim i epistemološkim specifičnostima rada s videokamerom na terenu. S druge strane, programom se dokumentiraju i bilježe znanja i umijeća koja su dio svakodnevnog iskustva stanovnika istarskoga područja kao vrijedan dio (ne)materijalne kulture.

Program PSJ LAB-a odvijao se od 15. do 17. svibnja 2017. godine. Teorijski dio obuhvaćao je predavanja u Centru za nematerijalnu kulturu Istre u Pićnu te stručne posjete relevantnim kulturnim institucijama. Praktični (terenski) dio sastojao se od trodnevnog terenskog istraživanja kvalitativnim pristupima i metodama etnologije i kulturne antropologije, a uključivao je radionicu upoznavanja samonikloga bilja, promatranje sa sudjelovanjem u pripremi tradicijskih jela te snimanje pripreme tradicijskih jela videokamerom. Teren je rezultirao kratkim dokumentarnim filmom pod nazivom *Ravioli/Rafoli*.

Cjelokupan angažman studentica bio je višemjesečni, tj. protezao se od travnja do listopada 2017. godine, a uključivao je pripremu za teren, a potom i javno prikazivanje filma, a nastavljen je i 2018. godine kroz daljnju pripremu javnoga predavljanja rezultata istraživanja, prijave filma na studentske filmske festivale i sl. Sudjelovanje studentica bilo je organizirano kao terenska nastava Odsjeka za etnologiju i kulturnu antropologiju, ali nije bilo dijelom njihovih nastavnih obveza u okviru određenog kolegija. Riječ je o angažmanu studentica koji se odvijao povrh studentskih obveza, a s ciljem produblivanja postojećih znanja i vještina stečenih na studiju etnologije i kulturne antropologije. Studentice su pritom pokazale timski duh, predanost, zajedništvo i izniman senzibilitet za etička i epistemološka pitanja u terenskom istraživanju, snimanju videokamerom i razgovoru s mještanima. (iz teksta obrazloženja dr. sc. Tanje Kocković Zaborski i dr. sc. Tihane Rubić)

Godišnja nagrada “Milovan Gavazzi” u kategoriji popularizacija struke dodijeljena je Marini Pretković i Tei Škrinjarić iz udruge AngArt za međunarodni istraživački projekt “Wayang beber project”

“Wayang beber project” međunarodni je istraživački projekt pokrenut 2014. godine, s fokusom na tradicijsko javansko kazalište svitaka *wayang beber*. Kroz terensko se istraživanje *wayang beber* promatra iz različitih perspektiva, a kroz domaću i međunarodnu suradnju s javnim institucijama, umjetnicima, stručnjacima raznih struka i nevladinim organizacijama preispituje se značaj *wayang bebera* i doprinosi njegovu očuvanju. Projekt su, između ostalih, prepoznali i višekratno financijski podržali Sveučilište u Oxfordu, Hrvatsko etnološko društvo, Ministarstvo kulture Republike Hrvatske te Veleposlanstvo Republike Indonezije u Zagrebu. Voditeljice projekta se kroz projekt u profesionalnom smislu nastoje pozicionirati kao samostalne istraživačice/antropologinje i na taj način promovirati jedan oblik samozapošljavanja među mladim etnolozima i kulturnim antropolozima u Hrvatskoj i šire.

Tijekom 2017. godine istraživanje je višekratno prezentirano u Hrvatskoj, Japanu i Indoneziji u oblicima prikladnim za širu javnost. U Hrvatskoj je predstavljena izložba “Izgubljeno i nađeno: indonezijsko kazalište svitaka” u Etnografskom muzeju u Zagrebu, održana su predavanja za javnost te predavanje za studente i nastavnike u sklopu Platforme mobilnaEKA Odsjeka za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Također, u suradnji s Hrvatskim etnološkim društvom održano je predavanje na Odsjeku za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i radionica batik tehnike oslikavanja tkanine povodom obilježavanja 90. obljetnice Odsjeka. U Japanu je projekt predstavljen u Tvornici papira Awagami u Tokushimi te u Nacionalnom etnografskom muzeju MINPAKU u Osaki, s kojim se suradnja nastavila i u 2018. godini. U Indoneziji je tijekom terenskog istraživanja na otoku Javi održano predavanje za javnost u Muzeju Wayang u Jakarti, predavanje za članove Indonezijskog udruženja za baštinu u Jakarti te za studente Odsjeka za humanistiku Tehnološkog sveučilišta u Yogyakarta. Aktivnosti na projektu kontinuirano su predstavljane na blogu i u Facebook grupi “Wayang beber project” na hrvatskom i engleskom jeziku. U prosincu 2017. godine članak pod naslovom “Reviving Javanese Picture Scroll Theatre” objavljen je u znanstvenom časopisu *Etnološka tribina*.

Namjera projekta je promocija zaštite *wayang bebera*, ali i inspiracija mladih etnologa i kulturnih antropologa u Hrvatskoj i inozemstvu za proaktivan i samostalan rad u struci te pružanje primjera dobre prakse međunarodnog interdisciplinarnog rada. (iz teksta obrazloženja Marine Pretković i Tee Škrinjarić)

Posebno priznanje dodijeljeno je Institutu za etnologiju i folkloristiku povodom 70. obljetnice za iznimna postignuća u znanstvenom i stručnom radu te za doprinos ugledu etnološke i kulturnoantropološke struke

Institut za etnologiju i folkloristiku javni je znanstveni institut osnovan 1948. godine kao Institut za narodnu umjetnost. U razdoblju od 1977. do 1991. godine djelovao je kao Zavod za istraživanje folkloru u sastavu Instituta za filologiju i folkloristiku, a od 1991. godine djeluje samostalno pod sadašnjim nazivom. Jedinствeno je središte etnoloških, kulturnoantropoloških, folklorističkih, etnomuzikoloških i srodnih znanstvenih istraživanja, s težištem na interdisciplinarnim ili transdisciplinarnim kritičkim istraživanjima kulture. Institut, odnosno njegovi djelatnici, tijekom sedam desetljeća realizira znanstvena istraživanja i programe od javnog, znanstvenog, kulturnog i društvenog interesa, prenosi znanje stečeno empirijskim i teorijskim istraživanjima, prikuplja, obrađuje i omogućava dostupnost podataka, diseminira rezultate, sudjeluje u obrazovanju, popularizira istraživanja i surađuje s medijima na korist obrazovnih ustanova, znanstvene i najšire zajednice. Sa svim svojim djelatnostima Institut već sedamdeset godina izgrađuje struku te mu se stoga dodjeljuje obljetničko priznanje. (iz teksta obrazloženja Upravnog odbora Hrvatskog etnološkog društva)

Posebno priznanje dodijeljeno je Posudionici i radionici narodnih nošnji, sada u okviru Kulturnog centra Travno, povodom 70. obljetnice za iznimna postignuća u stručnom radu te za doprinos u čuvanju i predstavljanju hrvatske etnološke baštine u domovini i inozemstvu

Posudionica i radionica narodnih nošnji ustanova je koja se bavi prikupljanjem, iznajmljivanjem, izradom (rekonstrukcijom), obnovom i stručnom zaštitom (restauracijom) narodnih nošnji, folklornih kostima i tradicijskih tekstilnih predmeta. Potiče različite oblike uporabe nošnji i folklornih kostima u suvremenom životu te istražuje i popularizira raznovrsne mogućnosti njihove folklorne i scenske primjene. U sedamdeset godina sustavnog prikupljanja, Posudionica je pohranila 31 460 raznovrsnih dijelova narodnih nošnji, kostima i scenskih folklornih rekvizita. Veći dio čine originalne nošnje različitih regija u Republici Hrvatskoj, nošnje Hrvata koji žive izvan matične domovine, nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj te nošnje drugih naroda. Različiti odgojno-obrazovni programi, predavanja, seminari, radionice na kojima se polaznici podučavaju u izradi, restauraciji nošnji i tradicijskim tekstilnim vještinama, galerijski i scenski programi i izdanja ukazuju na etnografske i likovne vrijednosti nošnji. Cilj djelovanja je popularizirati taj dio tradicijske kulturne

baštine i približiti ga mladim naraštajima, što u povodu sedamdesete obljetnice prepoznaje i ističe i Hrvatsko etnološko društvo, koje Posudionici i radionici narodnih nošnji dodjeljuje posebno priznanje. (iz teksta obrazloženja Upravnog odbora Hrvatskog etnološkog društva)

Posebno priznanje dodijeljeno je Odsjeku za etnologiju Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti povodom 130. obljetnice za iznimna postignuća u znanstvenom i stručnom radu te za doprinos ugledu etnološke i kulturnoantropološke struke

Akademijin Odbor za narodni život i običaje najstarija je etnološka ustanova u Hrvatskoj, osnovana 29. prosinca 1888. godine, koja danas djeluje kao Akademijin Odsjek za etnologiju. Od 2011. do potkraj 2018. godine djelatnici i vanjski suradnici Odsjeka usmjerili su se na kritičko obrađivanje i objavljivanje rukopisa izrađenih krajem 19. i u prvoj polovici 20. stoljeća prema upitnici *Osnova za sabiranje i proučavanje građe o narodnom životu* dr. Antuna Radića iz 1897. godine. Pod vodstvom nedavno preminulog akademika Ivana Cifrića (+23. 11. 2018.), djelatnici Odsjeka dr. sc. Jakša Primorac i dr. sc. Klementina Batina okupili su tim stručnjaka u kojemu su: stalna vanjska suradnica Odsjeka folkloristkinja dr. sc. Tanja Perić-Polonijo te etnolozi dr. sc. Luka Šešo, djelatnik Odsjeka do 2012. godine, dr. sc. Marinko Vuković i dr. sc. Jadranka Grbić Jakopović. Od 2011. do 2018. godine u suradnji s lokalnim zajednicama objavljene su četiri monografije: Dobroslav Bono Nedić i Petar Draganović: *Toliški kraj koncem 19. i početkom 20. stoljeća* (2014., ur. Jakša Primorac i Zvonko Benković); Fran Novljan: *Boljun: Kmiecki život i už(a)nci* (2014., ur. Tanja Perić-Polonijo); Luka Lukić: *Opis sela Klakarja: graditeljstvo, pokušstvo, sprave i oruđa početkom 20. stoljeća* (2016., ur. Marinko Vuković); Luka Lukić: *Opis sela Klakarja: pripovijetke i pjesme skupljane od sredine 19. do sredine 20. stoljeća* (2016., ur. Tanja Perić-Polonijo i Dunja Vanić). U (su)izdanju Odsjeka objavljene su dvije znanstvene monografije: autor prve je Mato Blaževac-Pajkov: *Luka Lukić, učitelj, etnograf i melograf u Klakaru* (2016.), a autorica druge monografije je Klementina Batina: *Aspekti ženskog autorstva u ranoj hrvatskoj etnologiji i folkloristici* (2018.). Treća monografija, *Selo u sjećanju: Petrijevci*, kojoj je autor Ivan Cifrić, trenutno je u pripremi za tisak. Djelatnici i vanjski suradnici Odsjeka objavili su i dva zbornika radova. U izdanju Matice hrvatske kritički su objavljene dvije velike folklorističke zbirke iz arhiva Odsjeka: *Narodne pjesme, pripoviedke, poslovice i zagonetke. Kupio ih oko Vrhovca u Hrvatskoj Gjuro Kamenar. 1878.* (2013.) te *Narodne pjesme iz Donjeg Doca, Srijana i Biska (Poljica). Zapisao Filip Banić* (2016.). (iz teksta obrazloženja Upravnog odbora Hrvatskog etnološkog društva)